

Sygn. akt *IV U 956/13*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 lipca 2013 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Ewa Preneta - Ambicka

Protokolant: sekr. sądowy Dorota Saj

po rozpoznaniu w dniu 30 lipca 2013 r. w Rzeszowie

sprawy z wniosku **A. P. (1)**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania A. P. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

z dnia 11.04.2013r. znak (...) - 2

zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. z dnia 11.04.2013r., znak: (...) w ten sposób, że ustala że wnioskodawczyni A. P. (1) nie ma obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 marca 2012r. do 30 listopada 2012r. w kwocie 3596,31 zł i odsetek za okres od 27 marca 2012r. do 11 kwietnia 2013r. w kwocie 331,89 zł. –

Sygn. akt IV U 956/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 kwietnia 2013 r., znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R., na podstawie art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t. Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz art. 84 ust. 1, ust. 9 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (j.t. Dz. U. z 2009 r., nr 205, poz. 1585 ze zm.) zobowiązał A. P. (1) do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 marca 2012 r. do 30 listopada 2012 r. w kwocie 3.596,31 zł i odsetek za okres od 27 marca 2012 r. do 11 kwietnia 2013 r., tj. do dnia wydania decyzji, w kwocie 331,89 zł.

Odwołanie od powyższej decyzji złożyła A. P. (1) kwestionując zasadność obciążenia jej obowiązkiem zwrotu świadczenia nienależnego wraz z odsetkami. Odwołująca podkreśliła, że do końca lutego 2012 r. przysługiwała jej oraz mamie H. P. prawo do renty rodzinnej w wysokości 90% świadczenia. W związku z przerwaniem nauki w szkole policealnej od 1 marca 2012 r. wnioskodawczyni straciła prawo do tej renty, jednakże świadczenie w wysokości 85% służyło jej matce. Tym samym różnica między rentą przyznaną na dwie osoby a rentą dla wdowy wynosiła nominalnie ok. 50 zł. Wnioskodawczyni wskazała również, że okolicznością usprawiedliwiającą zaniedbanie obowiązku zawiadomienia organu rentowego o zakończeniu pobierania nauki w szkole był fakt, iż ZUS dwa razy w roku wzywał ją do przedłożenia zaświadczenia o kontynuowaniu nauki, więc brak przedłożenia takiego zaświadczenia automatycznie wpływałby wstrzymanie wypłaty świadczenia. Nadto odwołująca zauważyła, że za cały

okres pobierania świadczenia decyzje oraz wypłata świadczenia następowały do rąk jej mamy H. P. i to nawet po osiągnięciu przez odwołującą pełnoletności. Tym samym, w ocenie odwołującej nie była ona odpowiednio pouczona o jej obowiązkach informacyjnych względem ZUS.

W odpowiedzi Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wniósł o oddalenie odwołania. Organ rentowy podkreślił, że dla wnioskodawczyni A. P. (1) ustalono prawo do renty rodzinnej na okres do 31 stycznia 2013 r., tj. na okres pobierania nauki w szkole policealnej. W piśmie z dnia 16 stycznia 2013 r. stwierdzono, że odwołująca z dniem 5 lutego 2012 r. została skreślona z listy studentów (...) Szkoły Centrum (...) w R.. Organ rentowy jako podstawę decyzji zobowiązującej do zwrotu świadczenia wskazał na treść art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wnioskodawczyni została pouczona o obowiązkach informacyjnych w punkcie XII, gdzie wskazano na konieczność zawiadomienia organu rentowego o zaprzestaniu kontynuowania nauki w szkole. Jednocześnie stwierdził, że zmiana liczby osób uprawnionych do renty rodzinnej może nastąpić najwcześniej od miesiąca ujawnienia okoliczności stanowiącej podstawę do zmiany liczby osób uprawnionych do świadczenia, jednakże zmiana ta nie ma charakteru automatycznego.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

A. P. (1) urodziła się (...)r. Od dnia 25 listopada 1992 r. pozostaje uprawniona do renty rodzinnej po zmarłym ojcu A. P. (2). (k. 6 akt rentowych)

Decyzją z dnia 30 września 2011 r., znak: (...) -1/25/R Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. ustalił prawo do renty rodzinnej dla A. P. (1) na dalszy okres do 31 stycznia 2013 r. oraz dla H. P. na stałe. Decyzja ta w punkcie XII pouczenia zawierała informację, o tym że osoba pobierająca rentę rodzinną przysługującą dziecku pod warunkiem kontynuowania nauki nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia, zobowiązana jest do – po ukończeniu 16 roku życia powiadomić o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły/uczelni, a jeżeli uczy się nadal – do nadesłania zaświadczenia ze szkoły/uczelni z podaniem terminu programowego jej ukończenia. Decyzja ta została skierowana i doręczona wyłącznie do rąk H. P.. (k. 232-233 akt rentowych – decyzja z dnia 30.09.2011 r.)

Przyznanie A. P. (1) prawa do renty rodzinnej do dnia 31 stycznia 2013 r. było związane z podjęciem nauki w (...) Szkole Centrum (...) w R. w roku szkolnym (...)w 1,5-rocznym studium (3 semestry). Przewidywany czas ukończenia nauki przypadał na (...)r. (k. 231 akt rentowych – zaświadczenie z dnia 28.09.2011 r.)

Wnioskodawczyni była wzywana do przedłożenia aktualnego zaświadczenia potwierdzającego kontynuację nauki w roku szkolnym (...). Dyrektor (...) Centrum (...) w R., pismem z dnia 16 stycznia 2013 r. zawiadomił organ rentowy, że A. P. (1) z dniem 5 lutego 2012 r. została skreślona z listy słuchaczy Szkoły (...) (k. 246 akt rentowych)

W dniu 11 kwietnia 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wydał wobec odwołującej A. P. (1) decyzję o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych, będąca przedmiotem niniejszego postępowania. (k. 258 akt rentowych – decyzja z dnia 11.04.2013 r.)

Powyższych ustaleń faktycznych Sąd dokonał na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego. Dokumenty sporządzone zostały przez właściwe podmioty w zakresie służących im uprawnień a treści ich i forma nie budzą wątpliwości Sądu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Odwołanie jest zasadne.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była kwestia istnienia obowiązku zwrotu po stronie odwołującej A. P. (1) nienależnie pobranego świadczenia z tytułu renty rodzinnej. Organ rentowy w tej mierze powołał się na treść art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wskazując, że odwołująca mimo prawidłowego pouczenia nie

zawiadomiła organu rentowego o zaprzestaniu nauki w szkole i pobierała nienależnie świadczenie z renty rodzinnej, do którego utraciła prawo.

Wskazany art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowi, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. W ust. 2 tego artykułu ustalono dwa przypadki, które ustawodawca nakazał uznawać za nienależnie pobrane świadczenia. Istotny w niniejszej sprawie art. 138 ust. 2 pkt. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowi, że za nienależnie pobrane świadczenia uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. W ocenie Sądu Okręgowego wnioskodawczyni nie spełnia wszystkich przesłanek ww. definicji i nie może zostać zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

W niniejszej sprawie niewątpliwie zaistniała okoliczność ustania prawa do świadczenia po stronie A. P. (1). Stosownie do art. 101 pkt. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS prawo do świadczeń ustaje, gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa. Decyzja z dnia 30 września 2011 r. ustalająca prawo odwołującej do renty rodzinnej na okres do 31 stycznia 2013 r. wynikała z kontynuacji nauki po osiągnięciu 16. roku życia przez dziecko własne osoby zmarłej uprawnionej do renty lub emerytury. Decyzja ta znajdowała oparcie w art. 68 ust. 1 pkt. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w którym wskazano, że dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia. Niewątpliwie przepis ten uzależnia prawo do renty rodzinnej po ukończeniu 16 lat życia od kontynuowania nauki w szkole, a zaprzestanie jej pobierania stanowi o ustaniu prawa do świadczenia z tytułu renty rodzinnej. W sytuacji wnioskodawczyni, mimo ustalonego prawa do świadczenia w decyzji z dnia 30 września 2011 r., ustało ono wraz z skreśleniem z listy słuchaczy (...) Centrum (...) w R. z dniem 5 lutego 2012 r.

Z uwagi na powyższe kwestią zasadniczą było ustalenie, czy odwołująca A. P. (1) była pouczona o braku prawa do pobierania tych świadczeń. Organ rentowy w tej mierze powołuje się na punkt XII pouczenia zawarty w decyzji ustalającej z dnia 30 września 2011 r. W art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS chodzi o takie pouczenie, w którym organ rentowy informuje ubezpieczonego, że utraci prawo do świadczenia, gdy wystąpią okoliczności, które zgodnie z przepisami prawa spowodują utratę tego prawa. Może polegać na przytoczeniu przepisów określających te okoliczności, ale musi być na tyle zrozumiałe, aby świadczeniobiorca mógł je odnieść do własnej sytuacji (konkretyzacja pouczenia). Organ rentowy jest zatem obowiązany poinformować (pouczyć) osoby pobierające świadczenia o braku prawa do ich pobierania. Zasadą jest, że wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna. Oznacza to także, że wystarczające jest zgłoszenie wniosku o to świadczenie przez jedną osobę uprawnioną do przyznania tego świadczenia. Jednakże taka konstrukcja tego świadczenia nie może mieć wpływu na wywiązanie się Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z obowiązku pouczenia każdego ze świadczeniobiorców o sytuacjach skutkujących utratą prawa do świadczenia. W ocenie Sądu Okręgowego, w sytuacji gdy istnieje kilku świadczeniobiorców uprawnionych do świadczenia nie jest wystarczające pouczenie tylko jednego z nich (zazwyczaj osoby składającej wniosek o przyznanie prawa do świadczenia emerytalno-rentowego). Obowiązek pouczenia obciąża organ rentowy, zaś jego realizacja może odbywać się na różne sposoby, wśród których rozpowszechnioną formę stanowi zamieszczanie szczegółowych pouczeń na drukach wniosków o świadczenia, bądź decyzji organu rentowego, zwłaszcza przyznających świadczenia. W tej ostatniej sytuacji (zamieszczenie pouczenia na odwrocie decyzji ustalającej prawo do renty rodzinnej) konieczne jest doręczenie jej wszystkim osobom uprawnionym do pobierania świadczenia, a nie wyłącznie osobie wnioskodawcy. W niniejszej sprawie w aktach organu rentowego brak jest dowodu prawidłowego doręczenia decyzji lub chociażby samego pouczenia do rąk A. P. (1). Decyzja z dnia 30 września 2011 r. zawiera w punkcie XII odpowiednią i zrozumiałą informację o obowiązku zawiadomienia organu rentowego o zaprzestaniu nauki w szkole. Jednakże sama decyzja skierowania jest do matki odwołującej – H. P. i nie zawiera dowodu doręczenia także innym osobom uprawnionym do tego świadczenia. Samo pouczenie matki odwołującej nie jest wystarczające, gdyż na organie rentowym spoczywa obowiązek pouczenia każdej osoby uprawnionej do świadczenia, nawet jeżeli służy im jedno świadczenie łącznie. Ponadto należy zauważyć, że odwołująca A. P. (1) w chwili wydania decyzji z dnia 30 września 2011 r. była osobą pełnoletnią i matka utraciła status jej

przedstawiciela ustawowego. W aktach organu rentowego brak jest odrębnego pełnomocnictwa dla matki udzielonego przez odwołującą. Z uwagi na powyższe nie można uznać, aby odwołująca A. P. (1) została pouczona o braku prawa do pobierania świadczenia z tytułu renty rodzinnej, jak również o jej obowiązkach informacyjnych względem ZUS. Konsekwencją zaś takiego stanu rzeczy jest brak możliwości zobowiązania jej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wraz z odsetkami na podstawie art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z art. 84 ust. 1, 9 i 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 kwietnia 2013 r. i ustalił, że wnioskodawczyni A. P. (1) nie ma obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 marca 2012 r. do 30 listopada 2012 r. w kwocie 3.596,31 zł i odsetek za okres od 27 marca 2012 r. do 11 kwietnia 2013 r. w kwocie 331,89 zł